

Gemeente van Christus,

Een tijdje geleden fietste ik een stukje langs de Zwette. Daar zag ik, tussen het riet, voor het eerst in mijn leven een schitterend vogeltje dat ik tot dan toe alleen maar uit de boeken kende: een baardmannetje. En een meter of 10 verder zowaar nóg een!

Thuisgekomen sloeg ik er meteen de “Volkomen vogelgids” van Hans Dorrestijn op na. Deze schrijver/cabaretier is naar eigen zeggen van zijn jarenlange depressieve perioden afgekomen door het kijken naar vogels. Hij kan er prachtig en zeer humoristisch over schrijven. Ik citeer een paar zinnen van zijn lyrische beschrijving van het baardmannetje:

“Ook het baardmannetje is zo’n adembenemend vogeltje, als je hem in de verreijker krijgt. Dan bekruipt je het gevoel dat het niet echt is, dat je je zóveel schoonheid maar verbeeldt. Het is een droom die helaas maar kort duurt. Een fractie van een seconde en dan duikt de droom alweer weg, dieper het riet in.... een smaakvol snaveltje, als een zachtgele maiskorrel.....hij zit lekker strak in zijn vel...het heeft niks van een verenkleed, maar eerder een glad huidje: het lichtbruine huidje van een Balinese danseres....(p. 67).

En zo gaat Dorrestijn nog wel even door. Waar de meeste mensen min of meer gedachteloos aan zo’n rietvogeltje voorbij zouden gaan, wordt hij er tot in het diepst van zijn ziel door geraakt. Hij heeft geleerd om met heel bijzondere ogen te kijken naar de wereld, de natuur om hem heen. En hij ziet er de - soms onuitsprekelijke - schoonheid van.

Met soortgelijke ogen kijkt de dichter van Psalm 104 naar de wereld om zich heen. **Hij kijkt vol verwondering. Met heilig ontzag.** En hij ziet... Gods onuitsprekelijke aanwezigheid in heel de schepping oplichten.

De psalm is te lang om in een dienst als deze in zijn oorspronkelijke vorm in z’n geheel te lezen. Van de kortere vertolking van Oosterhuis hebben we een aantal gedeelten gelezen. De schoonheid van Gods schepping én Zijn aanwezigheid daarin worden er in bezongen. Het is al lange tijd een van de mooiste psalmen die ik ken. Onder andere omdat hij zo volkomen aards is.

Toen ik hem in de oorspronkelijke versie nog eens helemaal doorlas, werd ik geraakt door een vers, bijna aan het einde: “Zend Uw adem en zij (alle levende wezens, RN) worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat.” Oosterhuis vertaalt dat in de vragende vorm: “Ademt Jouw adem in mensen?” Ja dus!

God zendt zijn adem / zijn geest, - u weet dat wellicht: het hebreeuwse woord “ruach” kan beide betekenen. Zo zweeft in het begin van het scheppingsverhaal Gods geest, Gods adem over de wateren... en sindsdien ademt God dag voor dag alles wat is de levensadem in. Komt door de aanwezigheid van Zijn geest alles van moment tot moment tot nieuw leven. En is God zelf met Zijn adem/Geest in alles wat is, aanwezig.

Het is de kern, in mijn beleving, van wat de psalmdichter wil zeggen, als hij probeert te doen wat in feite natuurlijk Godsonmogelijk is: in één lied de schoonheid van heel de schepping bezingen. En hoe hij daarin Gods adem/geest, God zelf als aanwezig ervaart. Hij bezingt de ontzagwekkende macht en majesteit van God, die het zonlicht als een mantel heeft omgeslagen en op de wolken door het luchtruim rijdt; op de vleugels van de wind laat Hij zich dragen.

Hij, die deze aarde stevig heeft gegrondvest, die scheiding heeft gemaakt tussen land en zee, opdat het leven zou kunnen ontstaan. Die zelf als een verborgen bron aanwezig is in héél zijn schepping, een bron van levend water, waaruit Hij het gras laat opschieten voor het vee en het brood doet ontkiemen, wijn doet zwellen in de druiven. En vervolgens is het dan aan ons om brood en wijn uit te delen aan alle hongerlijders in de wereld. En dat zijn er heel veel...

Een schepping waarin elk levend wezen zijn eigen plek en rol heeft. En al die levende wezens bij elkaar vormen een samenhangend geheel, waarin geen enkel scheepsel gemist kan worden, zonder de oorspronkelijke harmonie te verstoren.

“Kijk toch eens goed om je heen”, zo roept deze dichter jou op: kijk naar de lucht – wolken, lucht en winden wijst God spoor en loop en baan. Kijk naar de aarde: hoe elk levend wezen zijn eigen plek heeft. Het zelfde geldt voor de zon en de maan, de getijden, - alles heeft God in de hand. In alles is Hij zelf aanwezig. Alles ademt zijn Geest! Alles leeft dóór zijn Adem.

Kijk goed! En zie **hoe alles met elkaar verweven en verbonden is. De hele schepping als één groot levend wezen, waar Gods adem - God zelf - in - en uitgaat.**

Heb je ooit met zulke ogen naar de schepping en naar jouzelf gekeken?

Het sluit allemaal naadloos aan bij de woorden van chief Seattle, die we hier al vaker hebben gehoord:

Wij zijn een deel van de aarde en de aarde is een deel van ons. De geurende bloemen zijn onze zusters, het rendier, het paard, de grote adelaar onze broeders. De schuimkoppen in de rivier, het sap van de weidebloemen,- het is allemaal van hetzelfde geslacht, ons geslacht.

...

Alles hangt met alles samen. Wat er met de aarde gebeurt, gebeurt met de kinderen van de aarde. De mens heeft het web van het leven niet gemaakt. Hij is slechts één draad ervan. Wat hij met het web doet, doet hij met zichzelf.”

En iedere keer weer, steeds opnieuw, weeft God dat web. En geeft Hij de aarde een nieuw gelaat. Elke dag hernieuwt Zijn schepping zich. In al wat leeft, in alles wat adem heeft, is Hij zelf aanwezig.

In de boeken die ik er afgelopen week op heb nageslagen, word ik er keer op keer door collega's en zeer geleerde theologen voor gewaarschuwd dat ik toch vooral niet de schepping mag vereenzelvigen met de Schepper. Dat deze psalmdichter dat nu juist níét doet in dit lied.....

Maar ik hoor het hem eerlijk gezegd wél doen! Ik hoor en ik lees en vóel (!) hoe hij vol verwondering, vol heilig ontzag in al die elementen van de schepping, God zelf aanwezig ziet.

Hoe in alles wat leeft de adem van God in - en uitgaat.

Hoe Gods geest in alles wat leeft zelf aanwezig is.

Ook in mij.

En ik bevind me in goed gezelschap. In een Joods commentaar lees ik wat de Baäl Shem Tov, de stichter van het Chassidisme heeft gezegd: “Wanneer je naar de wereld kijkt, kijk je naar de Schepper”. De grote Joodse filosoof Spinoza zegt het op zijn manier: “God oftewel de natuur.”

Bij hem vallen deze twee samen. Onder andere dit leverde hem een levenslange verbanning uit de Joodse gemeenschap op.

“Je mag God niet laten samenvallen met Zijn schepping”, zegt ook de hoofdstroom van onze Christelijke traditie. Dat is pantheïsme. God valt niet samen met zijn schepping. Dat is pure ketterij. Het zij zo, denk ik dan maar. De woorden van deze psalmdichter raken mij tot in het diepst van mijn ziel. Omdat ik het herken: hoe hij naar de wereld om zich heen kijkt. Hoe hij die ervaart, als vol van Gods aanwezigheid.

Het doet denken aan dat prachtige zonnelied van Franciscus van Assisi, dat helaas - en om onbegrijpelijke redenen - niet meer in het liedboek is opgenomen. In dat Zonnelied bezingt deze - misschien wel grootste - heilige “gans de creatuur”. En alle elementen ervan herkent hij, ervaart hij als zijn “broeders en zusters”: broeder zon en zuster maan, broeder wind en zuster water, broeder vuur en moeder aarde, al haar vruchten, alle bloemen, alle levende wezens,-

Het is allemaal van hetzelfde geslacht. Ons geslacht.

En vergis je niet; denk niet dat de psalmdichter en Franciscus zich schuldig maken aan romantische dweperij en dat ze geen weet hebben van alle ellende die er wereldwijd óók is. De overlevering wil dat Franciscus zijn beroemde lied schrijft na een doorwaakte nacht vol pijn, door de kwalen waar hij al zo lang aan leed. En dat hij ook nog eens ernstig verzwakt was door zijn vele vasten. Hij kende uit eigen ervaring de armoede en de ellende, de melaatsheid en de pest, het onrecht waarin zovelen in zijn dagen leefden.

Hoe kun je dan toch zo'n loflied op de schepping schrijven? Hoe kan Franciscus dat? En hoe kan die psalmdichter dat? Omdat ze in staat zijn om dóór de oppervlakte heen te kijken. Om in zekere zin dieper te zien dan andere mensen. Met andere ogen te zien. Ogen die hebben leren kijken ... vol verwondering...en heilig ontzag. Vooral dat, denk ik: heilig ontzag.

En dat is precies wat de psalmdichter hoopt te bereiken met zijn indrukwekkende lied, denk ik. Dat ook wij met zulke ogen leren zien.

En áls je ogen daarvoor open gaan, als je “alle wonderen om ons heen uit Gods hand ziet komen”, dan kan het niet anders of je zult zelf voortaan ánders in deze schepping gaan staan. Tot in het diepst van je ziel bewogen om de aantasting ervan.

In de toelichting bij liet 2, in de bundel Wylde goes (liederen uit Iona), wordt gezegd:

“De zorg voor de schepping is, anders dan de lofprijzing op de schepping, niet een thema dat vaak voorkomt in geestelijke liederen. Maar als we gaan inzien dat de mensheid ecologisch en nucleair bedreigd wordt, is ons aandachtig gebed tot God voor het welzijn van deze aarde noodzakelijk. Onze inzet en zorg voor de schepping hoeft geen rectie te zijn op een schuldgevoel, maar mag groeien uit ontzag en dankbaarheid voor de schepping als gave van God.”

Oosterhuis brengt het mooi onder woorden:

Wie gaat dit aanschijn van de aarde vernieuwen? Jij die ik vriend en vreemdeling noem van de bergen?

Ja, jij met mij samen. Jij met mij samen!

Laten we deze prachtige schepping vernieuwen. Voor onszelf. Voor onze kinderen, “zo zoet en zo klein nog.”

Amen.